

Izhaja  
10., 20. in zadnjega  
dné vsakega meseca.

Naročnina  
stane 1 gld. na leto.

Posamne številke  
po 5 kr.

# GLASNIK

Naročnino in dopise

pošiljajte uredništvu

»Glasnik«

Cesta v Mestni Log 4.

Oglasila

delavcev, ki nimajo dela,  
ali delodajavcev, ki  
iščejo delavcev, se vspre-  
jemajo zastoj!

*Krščanski delavci, združite se!*

Štev. 7.

V Ljubljani, 10. marca 1899.

Letnik V.

## Kako si morejo delavci pomagati?

### V. Avstrijska strokovna društva.

Socijalno demokratske misli so se pri nas že od l. 1867. sem razširjale po tako imenovanih „delavskih izobraževalnih društvih“. Tu so se prebirali socijalistiški časopisi in knjižice. Pri shodih so nastopali navlašč zato izvežbani agitatorji, ki so v ta namen potovali od kraja do kraja. Glavna moč teh izobraževalnih društev so bili rokodelski pomočniki in manjši rokodelski mojstri. Delavcu niso ta društva prav nič koristila. Zmešala so nekaterim glave; mnogo zapravljenosti so zanesla s svojimi pogostnimi veselnicami med nje; mnogo so jih zapeljala k nepostavnim besedam in dejanjem in jih tako spravila v ječe. Druzega pa ni kaj povedati o teh izobraževalnih društvih. Če še to pristavimo, da je pri njih vedno manjkalo denarja in da se je do mala pri vseh zabavljalo proti odboru, češ da goljufa in doneske zase vporablja — kar se je v mnogih slučajih tudi dokazalo —, smo povedali vse.

Ko se je ustanovilo v Hainfeldu pri prvem avstrijskem socijalno-demokratskem shodu socijalno-demokratsko vodstvo za celo državo, se je začela nekam živahnejša agitacija. Toda ni kaj dosegla. Vodivni „prijatelji“ avstrijskih delavcev, — znani dunajski judje, — so spoznali, da je treba napeti druge strune. In l. 1894. so sklenili pri dunajskem strankarskem shodu snovati strokovna društva. Nekaj malega takih društev smo v Avstriji že preje imeli. Pomenljivo in uplívno je bilo med temi samo tiskarsko društvo, ki se je v resnici krepko in pametno, — po vzgledu angleških delavskih zvez — potegovalo za svoje stro-

kovne koristi. To društvo ni samo pri delodajavcih doseglo mnogo lepih uspehov, marveč je tudi skrbelo za podpore za čas bolezní in za preskrbnino na stara leta.

Drugi strokovnih društev pa v Avstriji ni vredno niti imenovati. Od l. 1894 sem so pa strokovna društva rastla kot gobe po dežju. Z vsó silo so se vrgli socijalno-demokratski dunajski voditelji na delo; vstanavljali so strokovne časopise; prirejali shode v svoje namene in res so v prvem ognju slavili na videz mnogo zmag. Povdarjamo še enkrat: pričetek avstrijskih strokovnih društev v večjem obsegu je socijalno-demokratsko delo. Izšla so, — ne od delavcev, — marveč od judovskih voditeljev. Na Dunaju se je preje vstanovilo središče, predno so se vstanavljala po posamnih krajih. Že v tem pričetku tiči velikanska hiba.

Izmed tako navstalih strokovnih društev omenjamo vzlasti železničarsko in rudarsko, ki sta se po vstrajni socijalno-demokratski agitaciji kmalu zelo razširili. Poleg teh imamo še celo vrsto drugih: mizarska, kovinarska, pekovska, črevljarska, krojaška, tekstilna itd. strokovna društva, ki so vsa navstala po socijalno-demokratskem delovanju.

V zadnjem »Glasniku« smo navedli napake socijalno-demokratskih nemških strokovnih društev. V Avstriji so bile te napake še mnogo hujše. Imenovana strokovna društva so se v prvi vrsti jela zaganjati v krščanstvo in cerkev; njihovi časopisi so bili polni protiverskih podlostij in glavna skupna stroka, s katero so se bavili, je bilo zabavljanje proti duhovnikom. Vrh tega so vmešavali politiko v svoje delo. Skrb za strokovne koristi, če je je sploh kaj bilo, je bila postranska stvar. Glavno delovanje po

shodih in po časopisih je bilo razširjanje protiverske, brezbožne, materijalistke, revolucijske, mednarodne socijalne demokracije. Po ti poti seveda niso nikamor prišla. Jela so se drobiti, ker so izzvala odpor ne toliko pri delodajavcih, kot pri delavcih, ki niso hoteli zatajiti svojega verskega in narodnega prepričanja. Vzlasti v rudarski strokovni organizaciji jih je kmalu mnogo odpadlo. Železničarsko strokovno društvo je razpustila vlada. Druga društva so pa polagoma zadremala.

Kakšen šum je bil pred par leti pri nas na Slovenskem. Cela vrsta strokovnih društev! In sedaj, — če hočemo biti pravični, — so vsa druga mrtva, razven rudarskega v Idriji, Zagorju in Trbovljah, kjer nekaj samopašnih sleparjev drži en del delavcev v socijalno-demokratskih krempljih proti lastnim delavskim koristim. Prepričani smo, da se bodo tudi tam spametovali in spoznali neovržno resnico, da strokovna delavska zveza, h kateri zavoljo njenih socijalno-demokratskih verskih in političkih načel ne morejo pristopiti vsi delavci, ni ne samo v nobeno korist delavcem, marveč jim je naravnost v škodo. V strokovnih društvih moramo posnemati angleške in ameriške tovariše, ne pa pod komando dobičkaželjnih judov stoječih nemških in avstrijskih socijalno-demokratskih brezvercev in brezdomovincev. Strokovno društvo ne sme biti za to, da se razširja sovražstvo proti cerkvi in trosi kaka politička sanjarija, marveč zato, da dejanski v sedanjih razmerah pomaga delavcem v njihovem težkem boju s kapitalizmom. V tem boju bodo dobili zveste zaveznike pri poštenjakih raznih stanov, če jih bodo potrebovali in z vzajemno pomočjo si bodo zagotovili zaželjeno zmago.

## LISTEK.

### Agitator.

Slika, spisal Lipe Vrhovski.

#### IV.

Minulo je tako par tednov v nekakej omotici. Delavci so delali le malo, temveč kakor vrtoglavci pohajali od jedne gostilne do druge. Krčmarji so se jih že bali, kajti napisano je bilo na vseh vratih že čez mero križev, to pa vse na golo upanje »delitve«. Le ta se bi imela vršiti po mnenju delavcev takoj po glavnej volitvi, kjer seveda upajo gotove zmage.

»Primaruha, tovariši!« tolaži Tolminov Miha delavec, »le par dnij še tako »prefretamo«, potem bode že bolje. Saj mi je danes pisal Janez, da je delitev takoj, ko zmagamo pri glavnej volitvi in takrat se začne nam dobro življenje! Pa veste, tovariši, kaj želi

Janez za to dobroto od nas? Nič drugega, da mu za sedaj naberemo nekaj drobiža in sicer vsak naj k novemu društvu pristopi, kjer plača na mesec borih petnajst krajcarjev. Za sedaj pa želi, ker ima velike stroške — da bi mu te zneske za pol leta naprej plačali, tako bi prišlo na jednega 90 kr. Kateri so mu zvesti, tako piše, bodo mu že pristopili v »društvo« s tem pogojem, kateri mu pa niso zvesti in hvaležni za njegov veliki trud, naj pa izostanejo! Jaz mislim, da te krajcarje že še najdemo, bomo si pa potem dvojno vrnili, ko se bo »delilo«.

Rekši sname klobuk in začne med delavci pobirati svojo »bernjó«. Ali slaba se mu godi pri tem poslu! Koj prvi delavec mu zavrne, naj najprvo dá Miha svoj delež, potem šele bodo drugi mu sledili. Miha potiplje za mošnjo, ali gorje — prazna je popolnoma! To mu je pa vendar sitno, da precej časa premišlja. »Veste kaj, tovariši, jaz

bom pa mesto denarja dal to-le mošnjo, da v njej pošljemo Janezu denar. Vredna je sicer več, pa naj bo, ker imam Janeza jako rad. Grdo bi pa vendar bilo, ko bi mu ničesar ne poslali, ker je on toliko za nas storil. No Joža, zdaj pa ti šteje!«

Joža ves zaspan išče po žepih, izvleče iz jednega mehur, iz drugega umazan robec, nadalje še pipo in kresalo, — pa je vse prazno. Sam se začne čuditi, da se je v teh dnevih tako »izdelal«. Da bi ga ne bilo sram, vrže po vzgledu Mihovem v klobuk — pipo, rekši da je videl, kako Janez rad kadi, da bode gotovo vesel tega darila!

Sedaj pride na vrsto Korle. »No, ti boš pa vendar našel kaj cvenka, morda še kaj čez mero, da še kateremu drugemu posodiš, Vsaj ne bode treba dalje nego za dva dni! Danes je nedelja, v torek je pa volitev. Danes in jutri boš že nekako, od torke naprej pa nam itak ni treba skrbeti.«

## Razni zavodi in liberalci.

Ko je Prezvzišeni knezoškof ljubljanski naznanil slovenskemu svetu, da namerava v Ljubljani vstanoviti zavod za dijake in slovensko gimnazijo, pozdravil je narod v ogromni večini to misel kot plemenito in konvikt z gimnazijo kot potrebo. Celó klika liberalcev in njih posnemalcev socijalnih demokratov je prvo trenotje osupnila in ni imela poguma, se protiviti. Toda, ko so se predramili, jeli so udrihati z vsemi cepci proti nameravani slovenski gimnaziji in konviktu. Dejali so, da bi bila katoliška gimnazija, ki bi jo vodili duhovniki, narodu v škodo. „Slovenski Narod“ besni proti tem zavodom s pretvezo ljudskega izkoriščanja: češ, ljudstvo bode prispevalo za zavode in to je izkoriščevanje. Prezvzišeni želi, da bi podaril vsak vernik na leto osem krajcarjev in to naj bi bilo izkoriščanje ljudstva. Le sleparji morejo tako pisati in govoriti. Koliko kmetov so, recimo »odrli« vže „Narodovi« advokatje in vendar jim »Narod« tega ne očita. V konvikt se bodo vsprejemali revni šolarji, katerim bi bila morda sicer zaprta pot do omike. Gimnazija bode slovenska in za take zavode naj bo letni prostovoljni donesek osmih krajcarjev izkoriščanje? Kje je takih ljudij po naobrazbi in narodni prosveti želeče srce? (kakor se delajo). Ko se je vstanovil v Ljubljani zavod nesramnosti, niso imeli naši liberalci nič proti temu. „Slovenski Narod“ ni pisal, da tega tu treba ni, ni pisal o resnični moralni in gmotni škodi tudi delavcev, katero povzroča ta zavod. Nasprotno, ravno pristaši „Naroda“ so podpirali vstanovitev te moralne in telesne kuge v Ljubljani. Za agitacijo in prospah družbe sv. Vincencija, katera v Ljubljani toliko dobrega stori, „Narod“ še ni pisal. Koliko solz je samo v Ljubljani otrla ta družba, svetu ni znano, „Narodu“ pa je vendar premalenkostna, da bi jo priporočal. Pobiralo so je med Slovenci za „Narodni Dom“ v Ljubljani, liberalci niso imeli nič proti temu, da smo tudi delavci dajali po več kot 8 kr. na leto. Tudi „klerikalci“ so za ta dom zbirali, a glej spaka: ko je prišel čas otvoritve „Narodnega Doma“, niso povabili ne delavcev ne kmetov ne klerikalcev, še celo ne svojih nižjih liberalnih „slug“, na slavnost. Kedor ni imel „dvakrat fraka“ in v „tri štuke“ cilindra in blestečega naslova, ni imel vstopa. Tako so odprli naši „ljudski prijatelji“ liberalci svoj „Narodni Dom“, za katerega je ves narod prinašal darove. „Na-

Korle išče in išče, pa najde tudi vse drugo, le denarja ne. Ker so ga imeli za stiskača, silili so ga le še, naj poseže v »narglobokejši žep«. Ko slednjič iz spodnjega telovnika izvleče počasi umazan mehur in ga potiplje, najde ga jako mehkega. »Pa ni mogoče«, začudi se, »da bi bil te kratke dneve zapravlil nad trideset goldinarjev!« Začne šteti, prav malo se mu jih je nabralo. »Morda sem pa menjal, ko sem bil oni večer precej pijan in tako imam v zavitku robca kaj več.« Da se iznebi teh sitnih prosjakov, odda iz mehurja krono, pa mahoma odide na stran, da prešteje vse in pregleda, kar glešta.

V mehuru v telovniku najde še petak in par kron, o robcu, vtaknjemem za škorenj, pa ni duha ne sluha. »Kje in kako sem v treh dneh toliko porabil?« Dolgo si ubija v glavo vse dogodke med tem časom, šteje stroške, — pa račun se nikakor ne ujema. »Ni drugače bilo, nego da me je oni večer

rodni Dom“ stoji danes skoro prazen. V gostilni se šopiri nemčurstvo in za to smo zbirali tudi delavci. Zakaj molči „Narod“ o tem, ako je res naroden? Tu je bila res prevara, a ne bode je pri zavodih, namenjenih res narodu. Ko se je v Ljubljani vstanovilo slovensko katol. delavsko društvo, pozdravil je „Slov. Narod“ to društvo v smislu: „Kaj pa je tebe treba bilo.“ In vendar je to društvo gmotno in moralno veliko koristilo delavcem. Kedo je našim delavcem vcepil v njih srce narodni čut? Kedo mu daje dejanske podpore v boleznih itd.? Ne-li društvo? Nasprotno je „Narod“ vže večkrat javno nastopil za socijalno demokracijo, katera vkljub vsemu organizatoričnemu davku, delavstvu pri nas še ni prav nič koristila. „Narod“ se protivi naši gospodarski organizaciji, ki ima namen, braniti obstoj kmetov in obrtnikov. Toda ni se še protivil kartelu veleindustrijcev, ne raznim zvezam bogatih trgovcev, ki s svojim postopanjem pijejo ljudstvu srčno kri. In vendar hoče veljati kot prijatelj ljudstva. Razvidi se iz navedenih dejanj, da naši liberalci in podobna sodrga, ne streme po koristnem in vzvišenem, marveč po blatu in mlakužah ostudne in strupene golazni. Glavni namen jim je ponižati vse, kar nosi krščansko ime in če tudi pri tem pogine narod. Brezverstvo je njihov edini ideal, katerega vsiljujejo ljudstvu pod pretvezo ljudskih koristi. Kedor o liberalcih in soc. demokratih sodi drugače, se moti. Z odpravo krščanstva se pa ne bodo socijalne razmere zboljšale. Nasprotno, ljudstvo mora podivjati, postati topo za vse dobro in lepo. Nezadovoljnost mora od dne do dne rasti, in nazadnje nastati krvava prekucija. Pri socijalnih demokratih opazujemo taka znamenja, ki pa vse temelje v liberalnih nazorih. Proč torej z liberalizmom, proč z lažniki, ki v ovčji obleki zapeljujejo naše ljudstvo in podpirajo samo narodu škodljive in sramotilne zavode!

## Politika po svetu.

Politični položaj v Avstriji je še vedno nespremenjen, odkar se je prekinilo državnozbornsko zasedanje. Parlamentarno življenje je toraj potihnilo, tem živahneje se pa gibljejo razni nemški agitatorji in proroki, ki bi radi strmoglavili sedanjo vlado in odtrgali Jugoslovane in Mladočehe od državnozbornske večine ter s tem zopet posadili na konja staro nemško-liberalno večino. Seveda je ves njih trud zastoj, ker se ne dá omajati

nekdo okradel«, tako si misli in se ves jezen napoti domu.

Med tem pa Miha pobira še dalje svojo »berno«, ali ne dolgo. Nabral je le še jeden nož, star mehur, jedno verižico od ure in par novcev, pa je bilo vse vkup. Delavci, ki še tega niso hoteli ali imeli dati, zmuzali so se skozi vrata, da ni imel nikogar več terjati.

Ko pregleduje svojo »zbirko«, jame godrnjati: »Primaruha, res ne vem, ali bi se takšen klump pošiljal Janezu ali ne? Skoraj da ni vredno poštine, in on bi se morda še le jezil!«

Nekoliko še premišlja, potem se potolaži, rekoč: »E, vsaj ne bode dolgo, ta dva dni bode Janez že še potrpel, potem pa pri delitvi gotovo ne bo zadnji! Ta drobiž pa med tem lahko jaz shranim, vsaj itak ni mnogo vreden!«

S tem je bila Janezova »bernja« končana.

niti prva niti druga. Kričači Šenererjeve barve krošnjarijo poleg tega tudi s protestantizmom mej nemškim narodom ter skušajo s svojo protiversko in protiaavstrijsko agitacijo pripraviti pot za vsenemško zvezo. No, treznomisleči ljudje se ne dajo vjeti na take limanice ter pri raznih prilikali krepko zavračajo vsake take poskuse. — Služabniške plače, o katerih se je že toliko razpravljalo v drž. zboru, so še vedno le prazna beseda, upanje pa je, da uveljavi vlada dotični zakon s pomočjo zasilnega paragrafa 14, ki sedaj vlada mesto parlamenta. — Deželni zbori deloma že zborujejo, deloma pa se snidejo 14. t. m.; mej temi tudi kranjski deželni zastop. S spravo v Češkem deželnem zboru mej Čehi in Nemci ne bo nič, ker se poslednji nočeje vdeležiti pravih posvetovanj. V nižjeavstrijskem deželnem zboru so krščanski socijalci predložili nov volilni red, ki bo zagotavljal volilno pravico tudi vsem nižjim slojem in odvezel precej mandatov židovskim liberalcem, ako se vsprejme nespremenjen načrt.

Na Ogerskem so zadnje dni minulega meseca vrgli barona Banfija in je postal poslanec Sel ministerski predsednik, kateremu se razun katoliških mož in nekaj drugih zastopnikov pokori celi parlament in toraj razpolaga z veliko večino. Novi mož je kajpada zopet liberalec in ne mnogo boljši od Banfija, vendar se mu je posrečilo spraviti parlamentarni voz v pravi tir, katerega je skozi več mesecev zapustil.

Tudi v Španiji so dobili ta mesec novo in sicer katoliško vlado, katere načelnik je Silvela. Prejšnja liberalna vlada, ki je pahnila Španijo v toliko nesrečo z zadnjo vojsko z Ameriko, se je morala umakniti, le žal, da mnogo prepozno. Kajpada je vsled tega v liberalnem taboru velika nejevolja, toda katoliško prebivalstvo, ki je v ogromni večini, z veseljem pozdravlja ta preobrat, ker upa, da se vendarle zboljšajo sedanje žalostne razmere.

Amerikanom zadnja vojska s Španijo ni prinesla nobene posebne sreče. Na Kubi se jim ne godi še posebno slabo, toda drugače je na filipinskih otokih, kjer so se domačemu prebivalstvu zamerili do skrajne meje. Odkar so Amerikani pregnali španske čete s teh otokov, morajo se bojevati s še bolj drznimi filipinskimi vstaši, ki jim povzročajo velike preglavice. Napadajo jih skoro vsak dan, požigajo mesta ter jim skušajo škoditi v kateremkoli oziru. Saj pa tudi ne morejo skoro drugače v očigled raznim nasilnostim in krivicam, katere povzročujejo ameriški vojski domačemu prebivalstvu, poslužujoč se le sile in zvijač. Splošno se toraj sodi, da Amerikani ne bodo vživali nikakega sadu od roparsko pridobljenih otokov in da bodo morali prej ali slej dovoliti Filipincem popolno svobodo, po kateri vedno hrepene.

## Naša organizacija.

**Slovensko katol. delavsko društvo** priredi v nedeljo dne 12. t. m. javen društven shod v gostilni pri Ferlincu s sledečim vsporedom: a) volilna preosnova za mestni zbor; b) raznoterosti. K obilni vdeležbi vabi društvenike in prijatelje kršč. soc. organizacije: Odbor. Delavci, vdeležite se v obilnem številu tega važnega shoda!

**Delavsko gledališče.** Ljublj. krščansko-socijalno delavstvo je dobilo svoj dramatični zavod v zavetji „slovenske krščansko-socijalne zveze“. To je dejstvo, ki se ne dá tajiti.

## Zdravje.

### Črtnice iz delavske higijene.

#### VI.

Globoko pod zemljo je narava nakopičila množico zakladov, katerih obseg se ne dá zmeriti in katerih vrednost se ne dá popisati. Že od nekdanj črpa človeštvo iz teh zakladov, ki tvorijo cele zemeljske plasti, a čim bolj so ljudje napredovali v omiki, tem večja je postala potreba, izrabljati v kolikor mogoče veliki množini podzemeljska bogastva. Koliko železa in premoga potrebuje sedanja velika obrt! Samo v Kruppovem zavodu na Nemškem izdelajo na dan do 600.000 kg surovega železa in za to ogromno delo se porabi 1.200.000 kg premoga, vsega vkup pa se sežge v Kruppovih tovarnah 2.806.400 kg premoga na dan. Da se je moglo zadostiti tem velikanskim zahtevam, treba je bilo tisoče in tisoče pridnih delavskih rok poslati v podzemsko temo in jih ondi prepustiti vsem nevarnostim in nadležnostim rudarskega življenja.

Oglejmo si torej danes rudarsko življenje s higijeničnega stališča in sicer s posebnim ozirom na premogovnike. — Rudar, dokler je pri delu v rudniku, je prisiljen delati in dihati v zraku, ki je drugačen, kakor na površju zemlje. Zraku v rudnikih je primešana precej ogljikove kisline in več ali manj tudi lahkega ogljikovega vodika. Ostanimo pri tem. Ogljikov vodik, tudi močvirni plin imenovan, se tvori povsod, kjer trohne rastlinske tvarine in ako ni dovolj kisika zraven. Ker so premogovi skladi nastali iz ostankov v davnih dobah na zemlji bivajočih rastlin, tedaj je lahko umljivo, zakaj se nahaja močvirni plin v premogovnikih. Ta plin je nepopisno nevaren za rudarje, kajti zmes zraka z močvirnim plinom se z ognjem vname in povzroči grozno eksplozijo; rudarji ga imenujejo zaradi tega »treskavo sapo«. Res je, da, odkar se rabijo v rudnikih posebne svetilke, katere je iznašel Anglež Dawy, se je število tacihi rudniških eksplozij vsled treskove sape zmanjšalo, a vendar ne mine leto, da bi se tu in tam ne primerila kaka katastrofa, ki vzame življenje stotinam delavcev. Ako se pripeti taka ne-zgoda, tedaj je najmanj tri petine vseh rudarjev žrtva gotove smrti. Smrt nastopi vsled tega, ker pri eksploziji treskove sape nastane dva strupena plina, ogljikov okis in ogljikova kislina v toliki množini, da se človek zaduši; poleg tega pa se vzdigne silni prah, ki včasih popolnoma zamaši grlo in sapnik, na koži se pa poznajo opekline vsled plamena, s katerim zgori treskova sapa.

V velikem številu morijo rudarje tudi mehanične nezgode, n. pr. ako se kaka plast vsuje in pokoplje pod njo delajoče delavce.

Pa tudi, ako zrak v rudniku ni tako sprijen, da bi se bilo bati kake katastrofe, je vendar tudi v najboljšem slučaju zraku primešanih toliko tujih snovij, da počasi razdira in ruši zdravje organizma. Pred vsem, kakor smo že omenili, preveliko ogljikove kisline, katere je v dobrem zraku nič več nego 4 litre v 10.000 litrih zraka; v rudnikih pa je to število znatno povešano, včasih na 20 q; 8 do 10 % ogljikove kisline v zraku ima pa že smrtonosne posledice. V rudnikih, kjer se nahajajo žveplene rude, se razvija zoprno dišeči žvepleni vodik; akutna zastrupljenja s tem plinom so redka.

Na kmetih je na Angleškem znašala doba človeškega življenja leta 1858. povprečno 42-3 let, življenje rudarjev pa 27-7. To je jasen zgled žalostnih razmer, ki so še leta

1858. vladale mej angleškimi rudarji. Gotovo, da je sedaj boljše, a veliko menda ne. Slab zrak, katerega dihajo rudarji, slabi telo, pljuča dobivajo premalo zraka in začno bolehati. Poleg tega je zrak nasičen s prahom, po premogovnikih zlasti z ogljenim prahom. Majhni delci oglja se vedno nahajajo v zraku, zlasti tam, kjer se veliko kadi, torej v obližji tovarnen, v zakajenih pivnicah itd. V pljučah vsacega odraslega človeka se dajo z drobnogledom dokazati majhni ogljenčevi delci. Če pa množina oglja doseže neko gotovo stopinjo, katere pljuča ne morejo prenesti, tedaj nastanejo razne pljučne bolezni.

Pojavi, kateri se kažejo v z ogljem napolnjenih pljučah, se imenujejo »Anthraxis pulmonum«. Katar v pljučah in bronhijih, emfizem, tuberkuloza, so bolezni, ki mučijo delavce po premogovnikih, in ki se dajo razlagati iz njih poklica.

Ne toliko pri kopanju premoga, kakor v drugih rudnikih se zraku pridruži še kremenčev prah, to so majhni peščeni delci, ki odletavajo od kamenja. Ta kremenčev prah je nevaren vsled svoje ostrogi in rani sluznice. Naposled ne smemo prezreti, da je zrak v rudnikih skoraj vedno nasičen z vodenimi parami.

Človek diha ne samo s pljuči, ampak tudi skozi kožo; dihanje skozi kožo se imenuje perspiracija; ako je zrak v naši okolici vlažen, tedaj je perspiracija zmanjšana, kar je vedno v zvezi z nerednostmi v zdravju. Še težavnejši je položaj vsled velike vročine, ki vlada pod zemljo; ljudje se zelo poté, a pogosto potenje pa jemlje telesu moč; včasih pa je potenje nemožno vsled tega, da se majhne luknjice v koži, skozi katere prihaja pot, zamaše s prahom in pótom. Seveda trpi zaradi tega tudi perspiracija. Vse te neprilike dajejo povod takozvanemu »prehlašenju« in njega nasledkom. Mej delom morajo rudarji dostikrat stati v vodi in tudi od stropa kaplja voda na nje.

Kaj čuda, da trpi toliko rudarjev vsled revmatičnih boleznij. Vse te težave, ki so že itak dovolj velike, pa morajo prenašati rudarji v temi, globoko pod zemljo, kamor ne prisije žarek ljubega solnca. Svitloba spada mej poglavitne splošne pogoje delavske higijene. Svitloba je potrebna rastlinam, višjim živalim in gotovo tudi človeku. Ljudje, ki ne vživajo nebeške svitlobe, imajo bleđa, upadla lica, stas telesa je slaboten, a tudi njih duševno življenje ne ostane brez spremembe. Psihični upliv se kaže v tistem, k resnosti nagnjenem značaju, ki se pa odlikuje po nezaupnosti in prikritosti. Rudarsko življenje je splošno tudi škodljivo za oči; le težko si ohrani rudar popolno vidno moč, a ne gledé na to se pridružijo še razne očesne bolezni; značilen za rudarje je zlasti »Nystagmus«, obstajajoč v vednem, tresočem se gibanju očes, tako da skoraj ni mogoče z mirnim očesom gledati kako stvar.

Gledé delavcev po kovinskih rudnikih velja splošno vse to, kar velja za premogarje; zraven pa so oni še v nevarnosti kroničnega zastrupljenja s svincem, bakrom, živim srebrom itd., o čemur pa smo že poročali v lanskem letniku.

## Drobtine.

**Bolezen sv. očeta.** Ves katoliški svet je bil prestrašen, ko je pretekli teden brzojav raznesel po svetu vznemirljivo vest, da je papež Leon XIII. vsled nekega prehlajenja nevarno zbolel. Življenje devetdesetletnega starčka na Petrovem prestolu je res viselo na lasu; treba je bilo težke operacije, ki se

Precej prvi poskus se je dobro obnesel, in potem je bilo vsakokrat boljše. Pri prostemu ljudstvu, ki ne more pohajati v deželno gledališče, ki je namenjeno le višjim krogom, čeprav mora dežela vsako leto lepe novice zanj izdajati, je dana lepa priložnost, najti razvedrila in zabave pred gledališkim odrom. Zadnje nedelje so bile dramatične predstave v »Katoliškem domu« tako dobro obiskane, da vsi ljudje niti prostora niso dobili, in se bodo v praznik Marijinega oznanenja dné 25. t. m. nekatere igre ponavljale in bodo cene zdatno znižane. Predstavljale so se sledeče igre: »Nedolžen«, izvirna igra v jednem dejanju, spisal J. Stritar; dramatični prizor »Zdaj gre sem, zdaj pa tje«, otročja igra »Ob materinem godu« in pa Aleševčeva šaljiva igra »Nemški ne znajo«. Vsi igralci in igralki so se odlikovali po svojem sigurnem nastopu in dovršenem igranju. Domače oboje našega odra je bilo zadnjič pomnoženo z nekaterimi umetniško izšolanimi igralskimi močmi deželnega gledališča. Hvaležno omenjamo g. Verovška, ki je blagovolil prevzeti vlogo župana v »Nemški ne znajo!« in g. Sušteršiča, ki je zlasti v svoji komični vlogi s svojo izborni mimiko vzbudil mnogo zabave in smeha pri občinstvu, in g. Orehka, ki je nastopil v igri »Nedolžen« v vlogi ljubimca. Tem gospodom izrekamo zahvalo, proseč jih, naj bi še večkrat počastili naš oder s svojim nastopom in pripomogli k vspehu predstav. Kar se tiče domačega igralskega oboja, je treba omenjati, da opazamo lep napredek pri naših igralskih močeh; tu tiči mnogo nadarjenosti in naravne zmožnosti za dramatiko. Veseli nas, da se tudi naše ženstvo živo zanima za naše gledališče; iz teh krogov smo dobili tri igralki, namreč gospodične Valetinova, Erženova in Červova, ki se čutijo že jako domače na gledališkem odru. Izmed gospodov, ki so sodelovali pri predstavah, bi bilo pohvalno omenjati gg. Pirnata, Gostinčarja, Štajerja, Mihajloviča, in Karliča. V gosp. Pirnatu tiči veliko igralske zmožnosti. Pred predstavo in med dejanji so udarjali iz posebne prijaznosti tamburaši slav. hrvaškega kluba »Danica«. Vspeh zadnjih predstav je bil uprav impozanten, občinstvo je vsako točko sprejelo z burnim ploskanjem. Vsem, ki so s svojim sodelovanjem pripomogli k tako lepemu vspehu, naša najtoplejša zahvala; »Krščansko-socijalna zveza« v Ljubljani je po svojem neumornem delovanju postala neprecenljive važnosti za celo našo organizacijo. Hodi naj tudi zanaprej po tej poti, in pripomogla bode veliko k temu, da postanejo naša načela — resnica.

**„Zvezino“ stanovanje.** Občni zbor krščansosocijalne zveze je letos sklenil pre-skrbeti nekako centralno stanovanje društvom krščansosocijalne organizacije. Jasno je, da bi organizaciji izvršitev te misli koristila, a žalibog zvezi manjka denarja in zato bode bržkone ta misel šla po vodi. Prizadeta društva morala bi imeti več podjetnega duha in srčnosti (in denarja, op. vredn.) in misel bi se lahko izvršila. Tudi člani društev morali bi imeti nekoliko potrepljivosti, da bi se jim stanovanje ne zdelo predaleč. No, pa s časoma mislimo, bode navedena želja imela svoj vspeh.

**Načelnitvo kršč.-socijalne zveze** izvolilo je odsek za proučavanje vprašanja o zavarovanju za starost. Kakor smo zvedeli, bode se zavarovanje za starost istinito uvedlo, ker so v odseku možje, ki so navajeni to, kar so sklenili, zvršiti. Za zdaj še ne moremo več poročati, a menimo, da bodo gg. dr. Krek, Ziller in Sedmak sestavili tak načrt, kateri bode primeren našim razmeram.

**Zadružno življenje v konsumnem društvu** ljubljanskem začelo se je v tem letu dobro razvijati. Življenje je tu jako živahno posebno ob nedeljah. Čedalje bolj se čuti potreba primernih prostorov za I. ljubljansko delavsko konsumno društvo, kajti žalostno je, da se ravno ljubljansko konsumno društvo potika po prostorih, katera so najbolj podobna rimskim katakombam. Treba bo torej misliti, da si dobi društvo primernejših prostorov, kar bi gotovo pospešilo splošni napredek društva.

je po previdnosti božji srečno izvršila. Sedaj je vsaka nevarnost odstranjena. Sv. oče je zopet čil in zdrav; krščanski svet pa se je zahvalil Bogu za to dobroto; 23.000 častitk je bilo poslanih iz raznih delov sveta, od bogatih in nizkih, v večno mesto, polnih srčnega veselja, da je sv. očetu odleglo. Tudi slovenski delavci se veselimo, da sedanji »delavski papež« še vlada kot naslednik Kristusov sv. cerkev v prid vsemu svetu zlasti delavskemu ljudstvu, in v strah naših sovražnikov.

**Boj za volilno pravico.** Po vseh mestih, kjer delavci še nimajo volilne pravice v občinski svet, se je začelo zadnji čas živahno gibanje za doseg te važne pravice. Tudi na Dunaju je delavstvo raznih strank uprizorilo veliko akcijo, da si pribori volilno pravico v mestno zastopstvo. Vodja dunajskih anti-semitov, župan dr. Lueger, je delavcem večkrat obljubljal, odpreti jim vrata v občinsko dvorano; sedaj pa se obotavlja; in z njim vred tudi nekateri njegovi pristaši. Krščansko-socialna delavska stranka petega volilnega okraja pa je sklicala velik ljudski shod, kjer je zahtevala, da se čim preje delavcem dá pravica pri občinskih volitvah in je sprejela resolucijo, v kateri se protestuje proti občinskemu svetovalcu Grünbecku, ki je v društvu dunajskih hišnih posestnikov predlagal, da se delavcem odreče volilna pravica v občinski svet in deželni zbor. Krščansko-socialno delavstvo na Dunaju smatra doseg te pravice za jedno poglavitnih točk svojega političnega programa.

**Posredovalnica za službe** bila bi v Ljubljani neobhodno potrebna. Ker naš slavni občinski svet za vse druge stvari denar skozi okno ven meče in nam niti misliti ni, da bi nam jo ta slavni ljubljanski rotovž, kateri nam je tako prijazen, da bi nas krščanske delavce najrajše v žlici vode vtopil, preskrbel; bilo bi potrebno, da to stvar vzame resno v roke naša ljubljanska kršč.-soc. organizacija in naj bi morebiti kat. del. društvo ali »Zveza« to stvar vzela v roko in kaj ukrenilo!

**V Latermanovem drevoredu** se je letos kaj zgodaj pričelo z raznimi »komedijami«. Zvečer pozno v noč se sliši razbijanje in godba, ki vabi kaline, da se znebó trdo prisluženega denarja. Ali bi ne mogle kompetentne oblasti vkreniti kaj, da bi dela se boječi »komedijanti« ne izžemali v toliki meri naših ljudi? »Narod« še tudi ni nič omenil, da se s tem ljudstvo bolj izkorišča, kakor s škofovimi zavodi. V takih barakah ni tudi vselej tako skrbljivo za red, da bi se ne pohujševali otroci. Pisec teh vrst je pred par leti sam videl, kako so bile v nekem »anatomičnem muzeju« razstavljene stvari in podobe, do katerih bi ne smeli otroci, in vendar je bilo vse prosto na ogled, ali se je vsaj premalo pazilo na red. Zakaj bi podpirali tujce, ko imamo doma uboštvó.

**D. M. Polje** 4. marca. Občni zbor konsumnega društva pri D. M. v Polju se je vršil dné 19. svečana ob pol četrti uri. Poročilo blagajnikovo kaže, da je društvo v kljub mnogoterim zaprekam v pretečenem letu uspešno delovalo, prometa je bilo nad 35.000 goldinarjev, sklenilo se je, da se razdelé od čistega dobička po visocini skupljenega blaga med člane triodstotne dividende. Splošno veselje zavladalo je, ko prebere blagajnik imenik udov in naznani vsakemu, koliko prejme za novo leto; neki posestnik je prejel celo 26 gld. 31 kr. Tukaj lahko razvidijo naši nasprotniki in krivi preroki, da se zaman trudijo in se bodo trudili pri naših udih, da bi jih odvrnili; posebno posestnike strahijo, da bodo ob vse premoženje prišli, če se bodo v konsumno društvo vpisali. Pa to še ni vse; ker pri udih ničesar ne opravijo, poslužujejo se še drugih sredstev, da bi nam kupčijo preprečili pri trgovcih; zato prebere g. Anton Jeriha nekaj točk društvenih pravil in opozarja zadrúžnike, da naj se držé reda po pravilih, potem nam bo mogoče doseči svoj namen. Nadalje predlaga g. Anton Jeriha, da naj se izbere društvo svojega svetnika kot društvenega zaščitnika sv. Jožefa, čegar kip naj si napravi na društveni hiši in naj se dostojno praznuje vsako leto njegov

praznik. Temu predlogu je sledila splošna pohvala in zadovoljnost. Konečno še predlaga g. Jeriha, da naj se prosi slavna »Gospodarska zveza« v Ljubljani, da bi se ustanovilo v Ljubljani centralno skladišče; potem bi bilo mogoče dospeti do vrhunca društvenega napredka. Ta predlog je bil tudi radovoljno sprejet, ob 7. uri se zaključi lepo zborovanje in se razidejo veseli konsumljani na svoj dom.

**Ukradena redakcijska pisma.** Kakor je znano, je centralno glasilo nemške socialne demokracije, berlinski »Vorwärts«, že opetovano objavljaj listine, do katerih ni mogel drugače priti, kakor ali po tatvini ali pa potom velike zlorabe zaupanja. Tudi predzadnje nedelje je priobčil več pisem znanega barona Stumma na vredništvo berlinske »Post«. Kakor pa ta list javlja, se je začelo proti imenovanemu socialnodemokratskemu glasilu kazensko postopanje, ker so bila dotična pisma s pomočjo tatvine iz vredniških prostorov odnešena.

**Originalno demonstracijo** je priredilo v neki vinarni na Dunaju kakih 80 mladih natakarcjev. Demonstracija je bila naperjena proti — natakarciam. Ta družba je zasela vse mize v dotični vinarni, v kateri strežejo ženske. Vsaki je naročil »osminko« vina. Vino je bilo seveda popito hitro, a na vprašanja natakarcie, naj-li napolnijo zopet male posodice, so le zmajevali z glavo, da ne. Tako so sedeli nad pol ure nemi in ne da bili spregovorili besedico. Poslovodja je prosil družbo, naj zapusté lokal, na kar so isti izjavili, da bodo ponavljali to demonstracijo sleherni dan po več ur, dokler ne izginejo natakarcie iz lokala. Nato so plačali molčé in zapustili lokal, molčé, kakor so prišli. Dotičnemu lokalu je torej zagotovljen velik, če tudi malo neprijeten obisk, ako ne najdejo oblasti kakega lasu v tej juhi. Edinost.

**Konsumna društva na Angleškem** imajo krog poldruzege milijona članov. Premoženje se je zadnjih 10 let podvojilo pri njih. L. 1897 je dosegalo nad 2000 milijonov goldinarjev. Tam imajo konsumna društva tudi svoje lastne pekarnice, tvornice za črevlje, tobačne tvornice, milarne, tiskarne, predilnice, tvornice za izdelovanje sukna, usnja itd. Denarja imajo preveč, da ga že ne morejo nalagati v trgovini. Nad 52 milijonov imajo naloženih v zemljiščih. Zadnji čas so začela konsumna društva staviti svojim udom hiše. Vse to se doseza s skupnim, vzajemnim sodelovanjem. Delavca in reveža nobeden ne vpraša, ko ustanovi kako novo štacuno ali gostilno. Pri nas pa sodijo nekateri, da bi morali ljudje ponižno vprašati višjo gospodo, če smejo kaj ustanoviti v svojo korist. Ali ni to bedasto? Čim več nasprotstva bo, tem bolj bodo spoznali delavci, da je res dobro ustanovljati zadrúge.

**Shod gospodarskih zadrug.** »Narod« predlaga, naj se dné 6. aprila snidejo v Ljubljani liberalni bojevniki proti konsumnim društvom. Če obvelja ta dan, skliče se prav takrat tudi shod gospodarskih zadrug. Dobili smo že od mnogih stranij najveselejši poročila in prepričani smo, da bo naš shod najboljši odgovor liberalnemu rovanju. Določil se je tudi že dnevni red in sicer tako-le: 1. Nameni kmečkih in obrtnih zadrug. 2. Vzajemno delovanje gospodarskih zadrug. 3. Konsumna društva in njihovi nasprotniki. Ker je ta shod važen za vsakega konsumenta in producenta, zato so nam dobro došli tudi gostje iz takih krajev, kjer še nimajo zadrúžnega življenja. Po tem shodu se bo brez dvojbe ustanovilo mnogo novih zadrug in liberalni trgovci nas bodo pri svojem shodu najbolje podučili, kje so potrebne v zvezi s konsumnimi društvimi.

#### Darovi:

Za slov. kršč.-soc. zvezo:

Č. g. stolni vikar Birk 5 gld. Bog plačaj in obudi mnogo posnemalcev.

Za zastavo slov. kršč.-soc. zveze:

V gostilni pri »Lipi« nabrala je vesela družina kršč. socialcev 1 gld. 50 kr. za zvezino zastavo. Živeli!

Sobratje, spominjajte se pri veselicah, druščinah in sestankih »Glasnika« in zvezine zastave! — Vsak dar se vsprejme hvaležno in objavi v »Glasniku«.

#### Naznanilo.

Slavnemu občinstvu usojam si uljudno naznaniti, da sem 28. februarija prevzel gostilno v »Restavraciji Reininghaus«

v Spodnji Šiški, kjer bom točil najboljše dolenski, isterski in druga vina, in vedno sveže Reininghausovo pivo. Postregel bom vedno z gorkimi in mrzlimi jedili in zagotavljam, da bom skrbel za najuzorniši red. Zahvaljujem se p. n. gostom za dose-danjo naklonjenost in se priporočam za obilni obisk z velespoštovanjem

**Jakob Sterle.**

**POZOR!**

**Peksa Vencel**

v Hrenovih ulicah šte. 16

izvršuje vsakovrstne

operacije 6-1

nohtov in kurjih očes.

Podpisani usojam si slavnemu p. n. občinstvu, zlasti gospodom trgovcem uljudno naznaniti, da sem otvoril v Ljubljani

**zavod za snaženje**  
**stanovanj in oken.**

Prevzemam v snaženje izložbena in sobna okna ter likanje sob. Tudi cele nove stavbe prevzemam v temeljito očiščenje, istotako tudi javne zavode in urade.

Čestita naročila prejmlje iz prijaznosti **Jožef Maček**, prodajalnica tobaka, Mestni trg št. 6.

V obilni obisk se priporoča

**Peter Matelič,**

Martinova cesta št. 81.

**KATHREINER-**  
Kneippova  
sladna kava.



*Stara mamica, se meni!*

Že leta sem izpričano izvestna primos k bobovi kavi. Pri živčnih, srcnih, želodčnih boleznih, pri pomanjkanju krvi etc. zdravniško priporočena. — Najprihljubnejša kavina pijača v stotisočero rodovinah.